

Kommunvapen med adlig anknytning

MARIA SOPHIA De la Gardie tillhörde 1600-talets sociala och ekonomiska elit. Redan vid 21 år blev hon änka och axlade då ansvaret för familjens betydande egendomar. Genom sin avlidne make, riksrådet Gustav Oxenstierna af Croneborg, ärvde hon bland annat Tyresö utanför Stockholm.

Där fortsatte hon sin makes förbättringar och utvecklade med hjälp av vattenkraft ägnas manufaktur. Efter förvärvet av Krapperup i Skåne fick hon det lönsamma kronoprivilegiet att leverera stenkol till

fyrarna vid Nidingen, Kullen och Falsterbo.

När Tyresö kommun 1954 skulle utforma sitt heraldiska vapen hedrades den driftiga Maria Sophia genom att tre vattenhjul valdes som symboler. Svärfaderns och makens godsinnahav markerades i vapnet av en oxpanna, vilket är Oxenstiernornas klassiska symbol.

I över fyrtio år drev Maria Sophia sina manufaktur. Efter en studieresa till Holland, som inspirerade henne till ytterligare satsningar, drog hon upp nya planer för Tyresö

Vattenhjulen i Tyresös kommunvapen syftar på manufakturerna vid Vättinge, Folbrinkströmmen och Uddby. Oxpannan symboliserar ätten Oxenstiernas innehav av Tyresö gods.

med bland annat tillverkning av vapen och porslin. Investeringen kom dock aldrig till stånd och i likhet med sin bror, Magnus Gabriel De la Gardie, drabbades hon hårt av reduktionen. När hon avled 1694 vid 67 års ålder var det politiska läget helt annorlunda än vid mitten av seklet och hennes resurser hade krympt. I Tyresö vårdar man emellertid sin historia och kommunens vapen speglar en tidig industriepok. Det påminner samtidigt om en självständig och framåtblickande grevinna från svensk stormaktstid.

Appen Sveriges Symboler

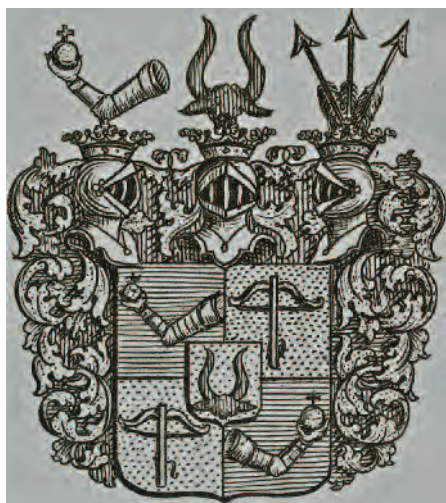
Statsheraldikern och hans medarbetare har givit ut en app med Sveriges offentliga symboler. Fokus ligger på att förklara innehåll och ursprung. Appen innehåller cirka 570 bilder med tillhörande texter och kan laddas ner gratis hos Google Play eller App Store.

Maria Sophia De la Gardie målad av Jakob Henrik Elbfas 1643. Detalj.

FOTO: PETER SEGEMARK © NORDISKA MUSEET.

Oxenstierna af Södermøre. Oxpinnan är ättens gamla symbol och återfinns i hjärtskölden. Rikskanslern Axel Oxenstierna bar riksäpplet vid kröningarna av Gustav II Adolf och Kristina. Armborstet uttrycker platsen för ättens grevskap.

I nitton av Sveriges 290 kommunvapen finns symboler som anknyter till Ridderhusets ätter eller till det gamla svenska frälset. Fyra av dessa förtjänar särskilt att nämnas.

I Finspångs kommunvapen har Louis De Geer fått sitt sköldemärke återgivet. Carl von Linné föddes inom kommunen Älmhults gränser, vars vapen pryds av en linnéranka. I Motala visar kommunen sin uppskattning av kanalbyggaren Baltzar von Platen. Svarta örnvingar, blå balk och en röd propeller påminner om dennes storslagna verksamhet. Rikskanslern Axel Oxenstierna kan i sammanhanget omöjligt förbigås. År 1645 upphöjdes han till greve af Södra Møre och vapenförbättringen bestod bland annat av ett armborst. Detta märke hade då sedan 1560-talet ingått i häradets sigill. ☞

*Carl Michael Raab,
biträdande statsheraldiker*

I Finspång var järnet bygdens huvudnäring i mer än 400 år vilket järnmärket visar. I det nedre fältet återfinns ätten De Geers vapen.

Motalas kommunvapen. Den blå balken syftar på Göta kanal och den röda propellern på Motala verkstad – allt med anknytning till Baltzar von Platen.

Gaffelkorset i Emmabodas kommunvapen symboliserar orten som järnvägsknut. Armborsten är hämtade från Södra Möres gamla häradssigill.

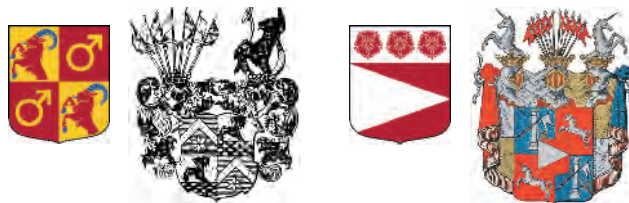
Nybro kommun har passande nog en bro i sitt vapen samt det gamla märket för Södra Möres härad, vilket också ingick i Axel Oxenstiernas grev vapen.

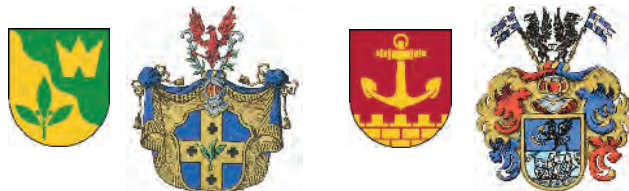
Carl von Linné hedras i Älmhults kommunvapen av en linnéranka. Almbleden syftar på ortens namn.

Kommunvapen och förlagorna ur de adliga ätternas vapen

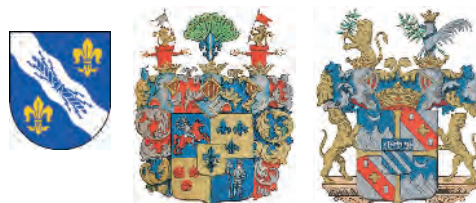
Bilder på dessa vapen visas i appen Sveriges Symboler.

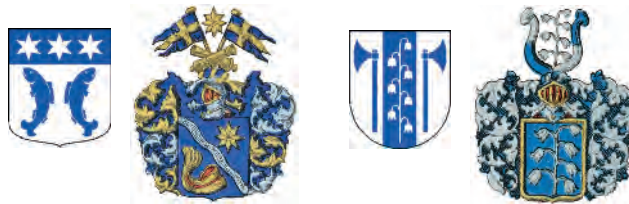
Boxholm – friherrliga ätten Stenbock af Torpa Danderyd – friherrliga ätten Banér

Forshaga – adliga ätten von Lagerlöf Lomma – adliga ätten Anckargrip

Ludvika – grevliga ätten Lillie och friherrliga ätten Cedercreutz

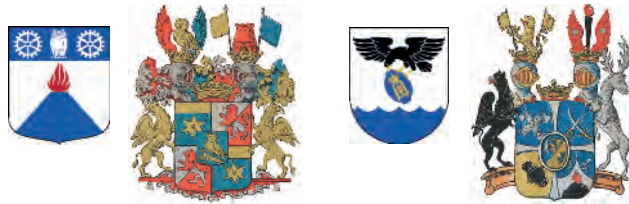
Lysekil – adliga ätten Strömstierna Mellerud – frälseätten Stake

Norberg – frälseätten Engelbrekt Partille – adliga ätten af Sandeberg

Storfors – adliga ätten Linroth Sävsjö – frälseätten Sture (Natt och Dag)

Tidaholm – friherrliga ätten von Essen Örnköldsvik – friherrliga ätten Örnköld

KOMMUNVAPNEN ÄR RITADE AV VLADIMIR A. SAGERLUND.
ADLIGA VAPEN FRÅN HERALDISKA UPPSLAGSVERK.